UNU

anul IV

nr. 36

iunie

1931

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BIBLIOTECA UNIVERSITĂȚII REGELE FERDINAND I CLUJ

louis aragon
geo bogza
victor brauner
v. cernat
al. dimitriu-păușești
andré far
raul iulian
m. h. maxy
moldov
saşa pană
s. perahim
stephan roll
tristan tzara
ilarie voronca

m. h. maxy „ECHINOX ARBITRAR"

INTINERAR PRIN CASTELUL PRESIMȚIT

Astă seară nu ies hoții
mary-ange

La ora cînd sdrențele chiparoaselor se cufundau într'un ocean de mădulare, erai alături de mine cu cingătoarea din flăcări albe. In tine trăiesc rimele unei iubiri încă nerostite și spiralele glicinelor îți gîtuie imaginar pulpele o sărbătoare palidă. Cuvîntul moare în privire și umbra lui șterge cuvîntul aur pentrucă tăcerea e de iubire. Un far beat clatină ochiul nistagmic și în palma de echilibrist lumina întunericul. Arborii sînt atît de înalți și gîdilă cerul iar cercurile lor concentrice închid secretul lacrimilor devenite sevă. Undeva, dincolo de lampa necunoscutului răsunau pocnete surde, cărarea răvășită printre mușuroaiele jneapănilor se apleca tristă himeră oglindită într'o frunză de cleștar într'o peșteră interzisă.

Un scafandru coboară în inimă, o melancolie adoarme în urma fiecărui pas, o muzică transparentă se rostogolește peste prundișul din vale unde apa te duce te duce cu dînsa și un evantai de gene așteaptă sărutul. Privește această gînganie mai mică decît zîmbetul tău cum trăiește cum moare. Privește ziua aceasta subțiată pînă la frunza de papirus a sufletului. Privește timpul o fiolă de eter cum se evaporă. Privește fotografiile copilăriei adunate în albumul familiei și vezi cum în jurul tău vîrsta s'a prins ca un ghem de zăpadă. Privește această dimineață decolteu al zilei.

Narcoza unui deșert verde necunoscut. Frunzele roșii ale copacului hrănit cu sînge. Drumul se metamorfozează în spirale de răcoare și lacrimile măresc prin lentile o tipografie de senzații nemărturisite. Cuvinte gîtuite ispita gesturilor o durere la deșteptarea din tunelul imbrățișărilor cu ochii închiși.

Cu ochii închiși dacă ne-am întreba unde e țara care duce spre vidul prăpăstiilor, unde fulgeră din vitrina cerului. providența? O clipă și totuși dacă ne-am odihni dincolo de pragul speranței cicatricele ne-ar însemna o dungă neagră. Din naufragiul de care fugi cu hamurile prizonierului în spate, gura întredeschisă și mîinile niște arcușuri spiritualizate te iubesc și te simt un reflux vijelios spre neant Toții porii freamătă. Ascultă. Din ondularea fiecărei linii închipuite între stele s'a născut esența trupului tău, Angela. Din freamătul clipelor, vocea ta și din neliniștea dorului, sufletul tău de înger.

Ramuri brodează gherghefuł decorului și pe șoldurile de muselină debarcă săruturile o funingine de crini roșii. O rugăciune albă se închide în liniile din palme—palme corăbii de vis—iar jucăria umerilor profetizează o aleie printre promontorii și incandescențe. Dar drumul se răsucește asupra lui însuși ca un șarpe. Noaptea răstoarnă în iarbă o valiză de cerneală. Unde mai așteaptă călimara fără fund a cărților nezămislite? Fiecare zi îți încearcă îmbracă un surtuc nou și dintre cutele absurdului vegetal o pasăre rănită zboară. peste avalanșele formelor în cari mi-am săpat idoli, sboară peste un cap spînzurat de vînt, peste patul unde orizontul nu întrece cupa simțurilor.

Să-ți amintesc: cînd vorbești, inima ta e în lumina glasului; cînd privești, inima ta e în cadranul irisului; cînd te sărut, inima ta coboară spre pulpe odată cu pleoapele. Buzele te apropie ca un pahar și mîinile mele capătă obsesii criminale lîngă epiderma gherghef de fiori. Iată trupul tău, iată viața ta aplecate pe umărul meu cum buclează minutele cum îngenunche orele. Un braț te cuprinde te apropie se contopește cu mădularele unei geometrii inedite. Părul tău e o caleașcă de primăveri blonde, buzele mele le piaptănă. Intr'un leagăn de alunecări, rotunjimi sfioase se strecoară. E un genunchi tăvălit în lună. Și mărgelele spinării xilofon magic.

Intr'o zi, ghemuiți într'un colț, pe divanul cu florile și leul încrustat în perne, lîngă floarea scrumierii presate îți voi spune o poveste — ÎMI PLAC POVEȘTILE FIINDCĂ SÎNT ADEVĂRATE — o poveste cu o logodnică superlativă. Fiindcă am descoperit o materie vie din aburii mirodeniilor.

Un capitol se închide expiră cu o răsturnare de aripă și altul îi urmează. Unde sînt maimuțelele verzi ale copilăriei. In seva spinării crește măduva din țara cenușie a nesiguranțelor clorotice, alunecă prin brațe cum sunete surde prin flaute. Și aici nici un cuvînt nu vine prin clepsidra peniței. Frazele s'au prăbușit în abisul din spate lîngă care ai trecut cu ochii închiși. Timpul a încremenit în marmoră și oamenii în rădăcini. Nimic nu clintește; numai pleoapele deschid capacele ceasului pentru măsurătoarea orizontului. Orizont identificat în potirul șoldurilor tale. Această minune s'a întîmplat în vremile noastre.

Sîngele conservă inerția șovăielilor fiecărui moment
sînt fulgere nevăzute cari troznesc în artere,
sînt tunete cari se rostogolesc în cămările din frunza inimii
sînt ștreangurile invizibile cari gîtuie pe dinăuntru cuvintele
sînt lacrimile uscate în cuptorul clocotind dintre tîmple
sînt prăbușiri cu picioarele înțepenite în vidul etern cît secunda coșmarului.

Intinzi degetele în jurul tău ca pe niște antene, le strîngi în pumni: dar lumea unde e?

Vin la troița sufletului tău la corpul tău troiță găsită pe un cîmp plăsmuit—cu brațele funtă pe piept. Aceleaș mîini, într'o seară, orbește vor descoperi culoarea culuarelor de chilimbar fluid din moneta autentică a pielii tale.

Trec legatarii bucuriilor nepermise invesmîntați în frunze de palmier, învie luminile nedeslușite decît inițiaților. Se vor inunda mările de ivoriu acolo unde carnea e mai caldă.

saşa pană

GEORGES RIBEMONT-DESSAIGNES VORBEŞTE CU **UNU**

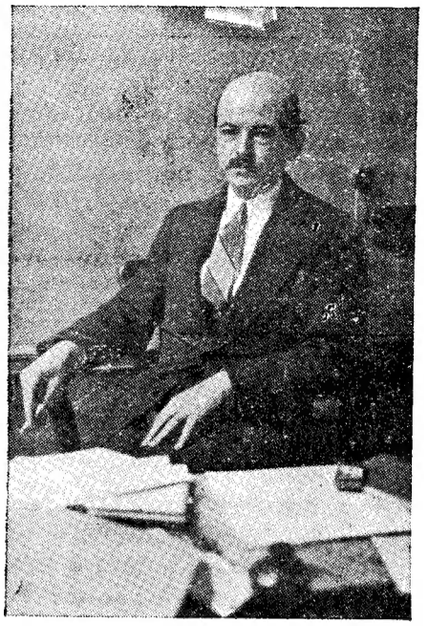

După primele elanuri în care spiritul ca o cometă vrea să răstoarne în atingere toate formele întîlnite, cîte abaterii, cîte oboseli. 1931. Treisprezece ani de „après-guerre" şi iată-i pe cei mai mulţi din revoluţionarii şi neliniştiţii acele magii albastre a poemului, îmbrăcaţi în fireturi de gală cu gesturi de părăsire şi de unanimă aprobare, în aşteptarea landoului care să-i ducă spre palatul Academiei. Privesc peste toate frontierele Europei şi nu văd nici un alt temperament pe care să-l pot alătura aceluia, cu adevărat cel mai pur, al lui Georges Ribemont-Dessaignes.

In orice pagină, în orice surîs aceiaşi înverşunare muşcînd zăbala spiritului. Despre cine aşi mai putea reînsemna cu aceiaşi pasiune şi justiţie aceste rînduri scrise în 1926? Neînduplecarea temperamentală a lui Georges Ribemont-Dessaignes, nebunia unui ritm sufletesc, dusă pînă în sîrma ghimpată a solitudinii prezintă de data aceasta un fenomen de adîncă intensitate. Prin ce curioasă injecţie în coaja unei sensibilităţi dure totuşi, Georges R.-Dessaignes ştie păstra sprinteneala adolescenţei fără posibilitate de compromis? Nici un reumatism nu i-a atins încheieturile.

Georges Ribemont-Dessaignes poartă între degete miraculoasă iarba fiarelor aprinzînd o electricitate fără întoarcere de buton, pornind un film incoerent şi straniu fără strîngere de manivelă. El iubeşte cu o pasiune nedisimulată accidentul, catastrofa, crima care ne va rupe din legile de cale ferată ale obicinuinţii. Trenurile vin şi pleacă în cuvintele lui fără un Birou al Mişcării reglementînd moral şi cu măsură circulaţia, vagoane, imaginile se încalecă, personagiile îşi schimbă între ele numele identităţile ca nişte timbre poştale, un neprevăzut continu inversează evenimentele, sentimentele.

Dar Georges Ribemont-Dessaignes este autorul celei mai bune drame moderne „L'empereur de Chine" şi a scris vreo şase extraordinare romane care vor constitui pentru viitor cele mai autentice radiografii ale orei şi tulburării de acum. Şi nu vor trebui nesocotite nici acele poeme (Georges Ribemont-Dessaignes mai e şi un mare poet) şi nici acele esseuri adevărate procese-verbale ale tuturor aspectelor spiritului. Fără concesiuni, fără abilităţi, mergînd cu un ochi ager pînă la solara consemnare a vederii, netemător de mugetul cataclismului care va rupe auzul ca pe-o floare inutilă la butonieră, Georges Ribemont Dessaignes sfîrtică în mîini intestinele micilor noastre socoteli, smulge paiele tuturor fotoliilor noastre de satisfacere sau de izbîndă. Ne-am regăsit după doi ani în „Café des deux Magots" unde punctual şi corect (cine spune că revoluţionarul în artă trebuie să spargă forma vieţii sale de toate zilele şi să vie cu întîrziere la birou?) Georges Ribemont-Dessaignes care mai e în acelaş timp cel mai modest şi mai binevoitor dintre scriitorii Europei, a venit la întîlnirea convenită. Toată activitatea lui Georges Ribemont-Dessaignes putea fi un răspuns la întrebările pe cari aveam să i le pun. Voiam să-l aud vorbindu-mi totuşi despre neliniştea şi criza tot atît spirituală cît şi economico-socială a Europei. O oboseală în pictură în muzică în poem. De unde toate aceste?

— Cred, îmi spune Georges Ribemont-Dessaignes, că actuala criză a spiritului este în legătură cu ritmul mişcării sociale. Nu însă în întregime.

Marxiştii lasă de o parte problema spiritului. Pentru ei nu există decît o cauză socială: aceasta soluţionată într'un fel sau într'altul, s'ar rezolva în acelaş timp cauza spiritului. Socotesc necesară o distincţie: sînt persoane în care tendinţa colectivă e mai puternică decît tendinţa individualistă sau vice versa. Cînd individualismul e mai puternic de cît colecţionismul, are loc o distindere socială. Cînd colecţionismul e mai puternic, consecinţa este o constrîngere socială. Comunismul e bine înţeles o constrîngere a colectivităţii, pe cînd democraţia constituie din potrivă o destindere, o mărire a libertăţii. In ce priveşte surrealismul, ceace mă face să nu-l cred viabil e faptul că această mişcare poetică vrea să cuprindă o antinomie: două elemente contrarii: spiritul-individ şi colectivitatea. Socotesc că poezia va fi întotdeauna revolta individului împotriva lumii exterioare. Viitorul ei este aşa dar legat de mai marea sau mai mica ei înverşunare dinaintea oprimării. Cît priveşte pe poet în sine nu mi se pare neaparat util să aibă o viaţă în afară de comun. Poţi avea o viaţă foarte normală şi să rămîi poet revoluţionar.

Dar cine ar putea spune care va fi viitorul poeziei? Poate într'un secol apropiat nu se va mai scrie poezie. E de bună seamă îndeletnicire fără viitor. Dadaismul precum şi încercările ulterioare au dat la iveală toată partea slabă de joc inofesiv de fată de pension al poeziei. Dar ce va mai urma?

Am terminat şi va apărea la Kra, Istoria Dadaismului şi Surrealismul".

Ii amintesc lui Georges Ribemont-Dessaignes ziua de vară petrecută acum şase ani la ferma D-sale din apropierea Parisului. — Intr'adevăr, mă asigură Georges Ribemont-Dessaignes, ferma mai există".

Şi iată cum acest mare poet e nevoit, steaua polară a poeziei neconducînd decît în fiordurile solitudinii, să vîndă pentru digestia contimporanilor şunci de porc, romanele şi poemele sale rămînînd doar faruri de reîntîlnire a cîtorva numai planetari naufragiaţi.

ilarie **voronca**

Biblioteca Universitară Cluj

L'HOMME APPROXIMATIF

V à Greta

de tes yeux aux miens le soleil s'effeuille
sur le seuil du rêve sous chaque feuille il y a un pendu
de tes rêves aux miens la parole est brève
le long de tes plis printemps l'arbre pleure sa résine
et dans la paume de la feuille je lis les lignes de ta vie

*

l'étiquette de la plante qui est une bouteille de ciel
et sur ton cœur aussi les étiquettes gardent leur secrets
avec l'annonce silencieuse je reste aplati et collé à la pharmacie
de la terre grasse aplati la triomphale maladie des nuages
défonce l'horizon et s'écroule le château de cartes météorologiques
mais à quoi bon trompette des saisons
journal déployé à la terrasse du firmament
par où l'on filtre avec dédain l'équivoque brise des versions astrales

*

sommeil gros d'arbres las
sourdes tortures les ébats des chairs dans leur écorce meurtrie
des crépuscules furtifs les avalanches d'angélique nudités
martèlent les jours du pas lourd de tes amours
tu laisses dans le nid de rêve le grain ailé ton géant oiseau
sommeil gros d'arbres las
tressées couronnes de pics entrelacées avec les nues
lac coupé net dans l'humide front de la terre
loin loin tout près de la mort et intarissable
dans le ventre du sommeil qui ferme sur toi les doigts d'humbles hantises
se creusent sur la carte du passé les rivières de la vie géographique
sommeil gros d'arbres las
avec un œil un seul tourné à l'intérieur
soupape des danaïdes n'emplira jamais le sac la lueur
et sur ton émail lunaire dieu de rêve je gratterai la marche des caravanes
dont les longs sifflets assurent le départ brumeux
une fontaine danx la poitrine et l'inépuisable saveur à l'intérieur
vers les magiques insolences des paroles qui ne couvrent aucun sens
chevauchant les tortures prises dans leur corset de vallées par bonds et hoquets
lorsque j'ouvre le tiroir de ta voix fraîche sans nom
rubans dentelles des âges bracelet des dents
je le mets autour de mon poignet quand j'enfonce la porte du rêve
pour sortir au seuil du jour lacéré de battements de cœur et de tambour

*

à peine éveillées mes chairs franches sur la dalle plantées
fleurissent la tombe ouverte de pâques et de draps solaires
dans le ciel j'ai ramassé tout le ciel superflu
aux abords du village assemblé avec les bêtes
ciel bouilli où flottent les parchemins et les squelettes
et qui mène à rebours les troncs d'arbres à la scierie
j'ai quitté la vraie vie débordant de l'allure de gentlemen en songe travesti
les poissons des nuages remontant le courant des veines emplis
de liqueurs arrachées au flammes que des mains de fer ont tordues
dans les aciéries des volcans on l'où prépare des satéllites pour les canons
impalpables linges caressant la peau du pays incertain

*

par la fenêtre ouverte les maisons entre dans ma chambre
avec des chambres en desordre des réveils et des fenêtres ouvertes
les carafes des clochers s'égosillent à la fraîcheur des gencives
sous la loupe grossissante du cœur l'herbe tresse son vitrail
l'herbe offre des tissus le sistème et le détail
mais partez frais souvenirs et prévisions de printemps passés et d'autres à venir
laissez-moi à mon hiver de cuir à mon souterrain travail
nerfs nourris d'oisive constance l'humidité des astres vivants
de la racine à la pierre voit le mal
le vent fauche la chevelure de nos espoirs

*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

réveil à la limite des bouts de phrases suspectes
réveil limite j'entre dans le jour le sommeil à l'envers
à la nage débouchant dans la spacieuse fête de l'air chargé de synonymes
j'ai marché sur le ciel la tête en bas
parmi les buissons de fumée d'algues les sentiers lactés
les bancs marins de thermomètres etde planètes
où poussent les casquettes les phares et des pavillons de gramophone
la chaîne des montagnes en or sur le ventre
le soleil une montre et la devanture du monde
les ciseaux des aiguilles coupent l'ombre jusqu'à la nuit
l'homme se raccourcit avec l'année infiniment

*

les rivières déroulent leur film à travers le paysage
le cow-boy garnit sa ferme d'arbres de lassos
l'horizon tête nue lui sert de parapluie et son cœur
son amour jaillit de la chaleur du geyser crinière au vent
et la vie se recroqueville quand il vend sa peau au diable
j'ai marché sur le ciel avec l'année infiniment
on suit les forêts anatomiques où l'on plante des notes
l'homme se raccourcit avec l'ombre jusqu'à la nuit
et la pluie tombe de bas en haut éclabousse la tribu des dieux nomades
j'ai marché sur le ciel à la devanture du monde
où les étoiles volent d'une fleur à l'autre et sucent le miel de leur printemps de plume

*

JURNAL INTERIOR

SCRISORI UNUI NECUNOSCUT

1

Da, am murit de mult. — In urmă, ar fi rămas, poate, o lacrimă străvezie atîrnînd de jghiabul unei frunze, așa, nehotărît, spre neant...

Te întrebi dacă mă privesc din cînd în cînd în oglinda mea însumi. Vezi, șovăiala aceasta de amurg e destul de supărătoare: două peisagii, chiar contopite, rămîn străine unul altuia. E oare mîna mea căutându-mă sau expirarea aierului palid în rozele dimineții?

Fapt cert, simt că am căpătat acum proprietățile unui ceasornic, dar fără să pot determina exact cînd lupii suri vor da tîrcoale cornului lunar. Crede-mă, există un timp greu de ani, răsunător de lumină, cu brazi întregi răsturnați în cascade, cu semne, cu azur. Dincoace minutele descresc matematic, fără posibilitate de conturare, de precizie. Nu, nu voi putea evada din această temniță decît în momentul cînd apa va lua din nou forma vasului.

Pînă atunci voi fi mort, mort de mult, fără gînd de întoarcere, fără siguranță. al. dimitriu-păușești

---

au fond tout au fond qu'il dissimule il voit
il voit un autre œil caché à l'intérieur
à l'intersection des courants de charnelles tendances
s'oublie le noyau dans ses paupières et pétales
tandis que les affiches déchirent la doublure du mur
mais voilà les annonces qui disent que tout n'est pas dehors
et il ramasse les feuilles que son automne mit par terre
et la neige tombe déjà et les églises s'étalent dans les rues soigneusement
et les chats dans les bras deviennent de petits locomotives
entourés comme nous sommes d'oiseaux et de fortifications
silence boréal silence à l'œil ouvert comme une bouche
et des dents de neige à la place des cils
paquet de maisons immobile ficelé prêt à sombrer
dans le gouffre lumineux de la mer splendides cataracte et crise
bien que les branches aient insinué leur cristalline nudité un peu partout glacé
combien d'étranges mathématiques jouen dans ton sourire près du feu pavoisé
et de navires sillonnent le souvenir de tes artères
les latitudes de ton corps mordues aux chairs éblouies
sous le dégel de tes fines paroles tombant du coin de tes yeus navigables

mais que la porte s'ouvre enfin comme la première page d'un livre
ta chambre pleine d'indomptables d'amoureuses coïncidences tristes ou gaies
je couperai en tranches le long filet du regard fixe
et chaque parole sera un envoûtement pour l'œil et de page en page
nos doigts connaîtront la flore de ton corps et de page en page
de ta nuit la secrète étude s'éclaircira et de page en page
les ailes de ta parole me seront éventails et de page en page
des éventails pour chasser la nuit de ta figure et de page en page
ta cargaison de paroles au large sera ma guérison et de page en page
les années diminueront vers l'impalpable souffle que la tombe aspire déjà tristan tzara

CRONICA PE O CONFETA

Pentru Invitația la Bal a lui Ilarie Voronca. O carte liliputană dar o carte, Ilarie, ca o cicatrice roșie pe trupul nostru azi mărit sub lupa unui trecut, dacă din tinerețea noastră continuă și putea vorbi de un trecut.

Și totuși un trecut. Ți-l amintești Edy cu plimbările lui stelare pe chei în cartierul tribunalului, cu Victor și Nesty, cu odăile lui Poldy care mai e și azi același prieten delicios, același cald entuziast cu surîsul lui luminîndu-l ca un lampion? Dar mai știi semnalul fluierat cutremurînd ca pe o perdea constelațiile? Izbucnea în noi ca dintr'o stîncă de argint cu glas sonor și încăleca pietrele albe ale destinului. In mîini țineam vijelia ca un bici și planeta era și fesă și herghelie. Din lună mai rămăsese peste un maidan de ape un os de mamut hilar, un ochiu orb ca un gong.

Și apele fugeau, gârlele cu pietre în gură, pomi aplecați pe o frunte aieriană meditau. Și am crescut, și am trecut peste cărți, în filele cărora sîngele a rămas ca în cornete sau ca sunetele în goarne. Intestinele erau o claviatură de sînge, umărul un bot închis în fildeș și pasul o praștie pe un drum ținut în palmă. Și ai scris Ulise, poemul în care brațele se desfac în arcadă și fruntea se izbește de veac ca de un prag sonor, părul se incendiază și poemul scapă din mîini, cal izbucnit din zid și nechezul lui e argintăria poetului. Din bobul de mei al universului un mîner a rămas în inimă dur, un mîner pe care s'au gravat poemele din cartea ta miniaturială de azi, anii de atunci. Pumnul era o granată azvîrlind o alta. Explozia se făcea din ele două ca un aplauz; și noptile ca lebezi selenare, și viața ca lamă tăind în sare un fagure, și valurile împingeau un camion al vîntului pe ape și poemele tale din „Invitație la Bal" așează ca'ntr'un ierbar de acizi tari peisajul de atunci. Intorci capul și toate lămpile sînt capete de femei aduse pe o tavă a unui destin consumat ca un jet. Poate multe din ele sînt glas bengal, strigăt desmorțind pecinginea. Mușchii sunau ca furculițe la prînz, din farfurii aburii se ridicau în dansatoare fantastice și sufrageria era o locomotivă. Acest trandafir e un sărut coagulat al verii, am scris unei dudui plictisite și mici, ce ar putea locui într'un sărut. Viața e citeodată o pastilă amară care face bine.

I-am citit poemele tale din cărticica ta, și un deget s'a pus pe toate ființele, pe toate elementele. Buzele s'au strîns și tot universul a rămas între ele ca o petală. Tăceți oameni. „Tăcerea e roșie ca ouăle de furnici".

EFLUVII sînt ale primei tinereți și ale d-lui V. Cristian. Un cap s'a incendiat ca un steag și s'a răsfoit în vînt. O lavă i-a curs pe urechi, un curcubeu și la prins ca un pince-nez și dansul a început pe frînghie. Dar pasul e aici strîmtorat în cofurnul prea îngust, aici se lăbărțează și joacă în bocancul străveziu al altora. Poetul se precipită, închide ochii și din mîini azvîrle monede vrăbiilor. Și monedele au rînd pe rînd efigia altuia, conturul uitat în argilă al unui pas străin.

Vor trebui poate ca poeții să adopte un sistem dur dar practic, care pînă acum aparține proprietarilor de localuri publice: să-și graveze pe versuri ca pe veselă, și pe becuri: „furat de la....", și poate atunci D-l Cristian ar fi fost mai circumspect, ar fi așteptat încă puțin apariția volumului său și ne-ar fi adus

cîteva poezii din mușchii lui care, credeți-mă, pe ici pe colo fac fibre, și ar fi văzut că graba de-a debuta, setea de notorietate nu e în apanajul poeților pe cari i-a citit și din cari i-a rămas pe pălărie găinațul unui azur ca atlasul gelatinos al unei insuli din care mîna lui caută să-și facă o mănușă.

RUTH TARU. Intîi începi așa: o ființă cît degetul cel mic al universului un bibelou agil și doi ochi în tunelul cărora începi să pătrunzi. Cavitatea lor a fost sfredelită de o helice care se mai învîrtește și azi. Nu întinde degetul: ți-l poate sfîrtica. Și flăcările lor sînt negre și biciuie și rîd și'n vorbe clipesc ca și castagnete. Ai văzut-o în *Croitorul fermecat*, în *Noaptea din tîrgul vechi* că e o actriță care a realizat tipul unei cumătre evreice cu spontaneitatea și mobilitatea specifică acestei rase; i-ai auzit vocea ascuțită flagelînd în dispute o inteligență și o isteție tot atît de specifice. Ruth Taru a revenit între noi și o vom revedea în *Cîntărețul tristeții sale* și'n celelalte piese din repertoriul lui Bulow. Și o așteptăm cu pasiune, îi așteptăm temperamentul ei febril, viziunea ei artistică realizînd din linii ample personagiile jucate, dînd viață și acțiune semnelor inerte de pe pămînt și din văzduh. O așteptăm și-i anticipăm acest elogiu, acest omagiu.

BRAVO BABY! Și văzduhul se umple de un strigăt în spirală. Păsări vin și fug pregătind menu-ul, o ferigă fiecărui izvor la pălărie, un izvor tras din teaca soarelui ca o spadă. Planeta e cît o pupilă dar priveliștea e mirifică și liliputană. Dinadins pentru tine. Leii sunt cît cărăbușii, fluviul o ață pe mînecă vulturii fluturi și fluturii unghiile moi ale aierului.

Așa te-am învățat; așa prezența ta a pătruns infimă în fiecare atom de al nostru. Hei! Aduceți noaptea de la Tîncăbești cu cîmpul perdut într'un vis departe, cu luna rotundă și albă ca o pălărie florentină; și poteca singură și gri, sugestivă ca'n filmele lui Charlot și noi singuri și greierii mîncînd cheile pămîntului și prăvălia lui Ionică și toți ceilalți prieteni. Să-ți spun cît de mult îl iubesc pe Brunea, cît în statura lui înaltă, în lumina lui blondă un suflet își face loc și ne încape pe toți; cît toate meschinăriile, toată perfidia oamenilor nu ne-a atins și am ajuns la un liman acei cîțiva iubindu-ne pe o altitudine unde omul e gol și acoperit numai de stele și gura lui e unică în sărutul etern al bronzului călit în sînge și bătut pe o nicovală mică și infailibilă care e inima ta. Ura Baby și urmează toate iscăliturile celorlalți.

I. BULOW M'am cunoscut avînd pentru teatru o indolență perfectă. Mă duceam extrem de rar și nu reușisem să-i găsesc în mine o rezonanță organică, cu el, o acordare artistică. Imi părea o mascaradă actorii cu jocul lor în care vedeam fardul, pozele lor automate, mișcările parcă trase în clei. Poate teatru trebuie văzut dela o galerie cît mai depărtată, ceiace l'ar face să-și piardă din realitate și să-l pună în perspectiva și'n domeniul imperceptibil al artei.

Dar acum cîțiva ani m'am dus și am văzut Trupa din Vilna și am reușit să declanșez un ochiu pînă atunci orb în mine o ureche surdă. Și am văzut spectacolele Trupei de Dramă și Comedie tot cu actorii trupei din Vilna; am văzut

s. perahim

Studioul lui Sternberg de anul trecut. Și m'am mărginit aici și sînt mulțămit. Sînt mulțămit și încă impresionat de figura și concepția mesianică a interpretării lui Sabetay Zwi a lui Bulow; jocul uluitor a lui Ioșke din Cîntărețul tristeții sale, al aceluiaș. Și l'am revăzut și'n „Periferie" unde fără a avea literatura lui Osip Dimov și a lui S. Asch din cele două piese de mai sus, fără a mai fi încadrat de toate elementele Vilnei și cu o amprentă căpătată de standardul și gustul ușor al americanilor unde a jucat-o, factori care-l handicapează față de celelalte realizării I. Bulow totuș se relevă și nu-și pierde personalitatea care colaborează cu piesa lui Langer și o face vizibilă. Inteligența jocului său mobilitatea lui precum și admirabila lui intuiție artistică a scenei și a publicului fac să interpreteze șarjat piesa desmorțind-o din melodramă și să ofere un spectacol cu ritmul repede și sugestiv. Limba în care Bulow a jucat piesa n'o înțeleg și totuș ea a fost comprehensibilă pentru mine din gesturile, din geometrica interpretare, din ecranul unui joc abil, jongleur și scăpărător care fac o piesă de reliefuri de dialectică a mecanicei, de turmentarea actorului asimilat în rol și depășit.

Liuba Kadison cu inflexiunile calde ale jocului ei și al vocei, cu acomodarea ei scenică îi furnizează o parteneră de multe ori la aceiași tensiune și Leo Kadisohn care în tabloul final al judecătorului excelează. Il așteptăm pe Bulow în Cîntărețul tristeții sale care va fi reluat, și'n celelalte piese anunțate.

stephan roll

BCU Cluj / Central University Library Cluj

JURNAL DE CHAISE-LONGUE

Lui Harry Brauner

In primăvara aceasta, mi-am iubit chaise-longue-ul cel mai mult. M'am întîlnit în el cu fruntea, brațele, oasele mele, după ce toată iarna le avusesem pierdute într'o niagară a anarhiei: torente, efluvii, prăpăstii; consecințe spirituale, erotice; educație, subversivism, nihilism, nihilism, cucută, clănțănit de lup înebunit sub stele.

Pe urmă a venit destinderea. Chaise-longue-ul mi-l iubesc pentrucă e un superlativ. Superlativul ideii de odihnă. De partea cealaltă, superlativul ideii de viteză: fulgerul. Între aceste două se situiază compromisul acțiunilor omenești, pînă la care nu cobor. Atunci cînd nu pot fi fulger, prefer să stau în chaise-longue. E egal.

Invinuirea de incoherență adusă acestui fel de a scrie, e fondată numai pentru o anumită altitudine. De îndată ce te ridici deasupra ei, valorile curente jos, acelea în baza cărora se dăduse sentința, se anihilează în viteză, nu mai rămîne decît *senzația*, o fugă prin fața stărilor de conștiință l'chefiate, făcute piftie, ca arborii unui peisaj străbătut vertiginos cu automobilul.

Un disc cu cele șapte culori ale spectrului solar, învîrtit repede, dă culoarea — incu'oarea — luminii.

Invîrtiți repede, foarte repede, tot bagajul vostru de sentimente, de cunoștințe. Și veți vedea. Și vă veți apropia poate de noi.

Aici plaja ține din ochiul meu și pînă unde ochiul meu nu mai poate ajunge. Valuri invizibile o netezesc ca niște mistrii. Marea e liniștită. Linge ca un cîine picioarele unei femei, deacurmezișul. Dar trupul ei e tot atît de nemișcat ca și azi dimineață cînd pescarii l-au adus la mal. Părul curge într'o parte din capul răsturnat pe nisip și rochia neagră puțin sfîșiată la piept, e cea dintîi zărită de autoritățile cari apar de după deal. Jandarmul o apucă de subsiori și o trage în afară. In urma ei, apa se colorează roșiatic. O șuviță de sînge i-se prelinge acum printre pulpe și căutînd un drum spre mare se pierde în nisip. Cineva, cu două degete, apucă de rochie și trage în sus. Intre picioarele țepene, o băltoacă verzuie, vîscoasă, ca un venin al ficatului. In mijlocul ei, năclăit, un copil lepădat numai pe jumătate și rămas așa, suspendat între două lumi.

Astă noapte, acolo în larg, s'a petrecut o dramă. Singură într'o barcă, femeia se ținea la cîțiva kilometri de mal și încerca să nască. Marea era neagră, din felii de smoală. Duhuri răbufneau din apă, șuierau printre măsele'e masive ale beznii. Din aier se desprindeau obrazuri necunoscute, diforme, se apropiau găfăind de al ei, o strîngeau de gît. Departe țărmul, o broderie de lumini, orașul. Dar rămînea acolo. Picioare, o frămîntau, dureros, în pîntec. S'a întins cu fața în sus în barcă. Cerul era aproape, norii atîrnau grei ca niște p'etroaie. Fulgere. Noaptea lua proporții. Femeia scrîșnea. Pruncul începea să-și aleagă trupul dintr'al ei, să se despartă, sfîșiind pînzele de carne. Atunci trăsnetul s'a prelins ca o limbă. Ființa cea nouă, a rămas, la jumătate.

Femeia aceasta a fost mai întîi o fetiță. Se juca prin livezi într'o rochie de dantelă, albă. Noaptea mîinile îi rătăceau pe trup și adormeau candide în locuri călduroase. Dar într'o dimineață le-a ridicat umede de sînge. La vederea lor a țipat, s'a clătinat, a căzut. O amprentă purta deacum pe inimă. Degetul fusese al spaimei. Și o alta, undeva pe țeasta lovită în cădere de un colț de mobilă. La trezire, din aluziuni și rînjete a înțeles un destin. Și a trecut sub zodia lunii. Intre mersul astrului pe cer și pîntecul ei se stabilise o legătură de spaimă și lumini negre Mintea i se sbătea ca între gratii de ospiciu. De cîte ori luna se împlinea complect ceva îi pîrîia înăuntru și sîngele începea să se scurgă integrat în toată sminteala planetei, odată cu mareele, cu ieșitul somnabulilor pe acoperișuri, cu chelălitul de moarte al cîinilor din mahalale.

Din mersul ei care părea atît de indiferent, luna o dibuia totuși în cele mai ascunse unghere, o pipăia cu tentacule m'sterioase, o sugea ca o ventuză. Uneori, în semitrezii delirante i se părea că șerpi groși ies din discul ei, întind gîturi nesfîrșite spre pămînt, spre locul de mizerie pe care îl purta sub rochie. Un astfel de șarpe a crezut și sexul primului bărbat, care întîlnind-o desmetică pe plaje, a îndesat-o lacom în nisip, a morfolit-o, a făcut-o să geamă, să țipe, să leșine. După aceia luna a continuat să o stoarcă, să o înebunească întreaga iarnă.

Dar primăvara cînd toate puhoaiele se revarsă, pîntecul ei a rămas încuiat la chemarea stăruitoare a satelitului. A crezut că a scăpat și a cîntat dela fereastră cu glas straniu, cu flori împletite în păr.

Deabia în săptămîna care a urmat și-a dat seama că sînge'e nescurs plămădește ca o maia, se umflă înăuntru. Citecineva a lămurit-o de ce avea să se întîmple și deatunci a fost mai desmetică. Luminița spaimei îi pîlpîia în creier, arunca umbre stranii pe lucruri, dansau, o chemau, isbucneau în rîs. Gonită de ele a desprins o barcă și a eșit în larg. Dușmana ei, luna, nu se vedea. Era o noapte cu nori. Plesneau de electricitate ca pîntecul ei de păcat. Și s'au sărutat acolo deasupra apelor, deodată, puternic, ca un trăsnet.

Acum s'a adus o rogojină, o masă și medicul legist își pune halatul alb. Femeia e goală de tot. Inima îmi bate repede, dogit, ca roțile unui tren gata să deraieze. Cuțitul pătrunde în pîntec. Trăsnetul n'a ars pînă acolo. Pe fundul bazinului mai e un depozit din care sîngele se scurge în picături roșii, pentru ultima oară. Pe șoldul ei o arsură frumoasă, lungă, ca o sabie de foc.

Pămîntul din grădina noastră e robust și proaspăt. Copaci exorbitanți țîșnesc spre cer, plesnesc de sevă, se încovoaie sub propria lor povară. Dar cea mai minunată e iarba. Un covor fantastic, uriaș, abondent. De cîte ori păşesc prin el, o gaură mi se deschide parcă în tălpi și seva pămîntului isbucnește în mine, urcă gîlgîind etajele dedinăuntru. Pune în oase o căldură, în inimă o certitudine și din țeastă, sub formă de gînd, se asvîrle în spațiu, spre stele.

Prin creierul meu pe care l-a plămădit și îl hrănește, planeta se pune în comunicație cu surorile ei siderale.

Pentru a putea scrie un poem viabil nu e suficient să ai talent. Mai trebuie ceva. Suferință. Continuă. In sînge, în zîmbet, în respirație. Priviți obrazul lui Ilarie Voronca.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

In adolescența mea, bîntuit de o holeră a celor ce aflam cu privire la monstruozitatea sexualității, am întîlnit un cuvînt de o plasticitate corosivă. Lămuresc mai întîi că prin monstruozitate înțeleg altceva decît sensul curent. Pentru mine e monstruoasă nu apariția stranie, ci anchiloza, formele de viață regulată, acele organizații biologice și sociale cari își iau sarcina de a duce mai departe moștenirea planetei. Socotesc monstruoasă nu o organizație de asasini, ci un așezămînt pompos, o universitate. Iar prin monstruozitatea sexualității nu înțeleg perversiuni sau altceva din cartea marchizului de Sade, ci tocmai sexualitatea obișnuită, dragostea casnică și plină de consecințe a mediocrilor, acea mizerabilă muncă în noapte a unor trupuri istovite, obeze, diforme.

Tocmai cînd tema aceasta mă exaspera mai mult, am aflat că în Moldova țăranii spun femeilor cu cari vor să facă dragoste imediat: hai să ne căznim. *Să ne căznim.* Pentru o trudă, în definitiv monstruoasă, ce bun, ce expresiv cuvînt, complectînd imaginea și dezgustul.

*

Iată aproape cinci ani decînd am descins și trăiesc în acest peisaj petrolifer. Eram puțin palid? Ei bine, fiecare sondă pe care am văzut-o arzînd mi-a priit cît o injecție.

Dar va trebui să vorbesc altă dată și cu altă peniță, despre influența pe care a avut-o în formarea spiritului meu lumea aceasta de incendii, de permanent spectacol și respirație turmentată.

Un peisaj în care totul e murdărit de păcură dar mai ales sufletele. Un pîrjol pornește în oameni și în alte cîteva mai stranii ființe. Dacă s'ar putea găsi o caracteristică definitivă acestei lumi, ar fi *clocotul*. Dealurile, sondele, cerul, oamenii, totul e în clocote. Vîlvătăi se ridică și aburi. De păcură, de sînge, de sex. Pămîntul plin de furuncule gîfîie, asudă, plesnește, își varsă puroaiele. Oamenii s'au contaminat. In muncă, în beție, în dragoste, pîrîie, trosnesc, le sare mințile. In fiecare din ei e un zăcămînt de tenebre. Incrucișerile se fac deadreptul între frați, dela nepot la mătușă, lavețe, și au fost cîțiva părinți care au ținut să se bucure ei cei dintîi de ficele lor.

Incă o pasiune îi mistuie, îi fermentează, le lustruește ochii: jocul de cărți. In circiumi, palizi, grămezi, scrîșnind, tremurînd, trag cărțile, arși ca pe niște cuțite. E drept că fiecare joc face cît un jaf, cît un asasinat. Și țin deobicei trei zile. Atît îi trebuie unei case cu două etaje să se scurgă printre valeți și dame în posesia altuia.

Mai rămîn netrecuți în acest scurt pomelnic cei electrocutați, cei arși de vii și cele câteva femei pe cari când am pus mîna, carnea lor a [illegible]. Era literalmente putredă.

Pămîntul clocotește de păcură, oamenii de sifilis

*

E acum vorba despre tine prietena de 17 ani a verișoarei mele. In vara aceasta ți se împlinește zodia. Se va întâmpla într'un hotel de clasa treia. Goi, exaltați, nu veți simți ploșnițele cari se vor bucura de acest ospăț neașteptat. A doua zi veți fi proaspeți și vă veți privi în ochi cu încredere. Dar adevărata ta deflorare va avea să fie deabia cu o oră mai tîrziu.

Atunci cînd veți eși afară și madama hotelului te va privi, rînced, cu un ochi suspect, [illegible]. Privirea ei de fe-

POEMA PRINTRE REGI

Variantă pentru Theo

Stinsă e fîntîna în castelele hialine
Domnița arde'n pleoapă oșteanul din armură
In burgul de cenușă din cal a rămas galopul
Metalului din cupa sorbită cu purpură
Ucis cu buze verzi în lubrica firidă
Cînd regelui din dinți îi curse agurîdă
Domnița e'nserarea, e plutirea ta suavă
In pasul viole hieraticului păun
Și spada ca reptilă sub ochiul lui nebun
Scîntei în otravă
Regelui
Mort în cavalcadă cu cetățile'n potcoavă

Și izbuhni un rege lch
Cu ochiu'nfipt în piscul ceh
Din bucle carnea-ți de fecioară
In zimți pupila i-o sfîșie, i-o'nconjoară

Deci ține rege acest jăratec
In pumnu-ți fiert cu suc sălbatec
Și trimete rege acest șacal
Reginei moarte în madrigal

Și răcni un rege bun
Cu un dinte negru de străbun
Corabia domniței din legendă se desprinse
Cu părul ars în aur, cu brațele aprinse

Și ochii-ți pui o rege în zarea ta cea [illegible]
Pe buzele de rană și'n gîndul tău ca zgîrei
Prințesa diafană cu sare te sărută
Subțire printre crini și rea între năpîrci

Se[illegible] în grădină aici un rege orb
Pe stîrvul ce heraide e cel din armă corb
Fecioara e în castele și umbra ei o porți
In fanfarele de case din mersul celor morți

Ascultă acum tu rege cînd gura ta răcnește
Brațul tău de fiară în lacăt ruginește
Și spada cînd îți urcă pe șolduri ca un șarpe
Lupii cînd sfîșie gîtlejul tău pe harpe
Și tîmple găurile cu ariete de plozi
Uciși între păianjeni
Și în carnea vană a altor voivozi

Și muri un rege al țărilor întegre
Cu plămînii aloi sumeți din flăcările negre
Domnița e'n ghirande, ghirlanda'n peți
Poetul în safire și safirul în creți

1930 stephan roll

mele spurcată va răni și va rupe în tine mai rău decît sexul fraged al camaradului de joacă.

Femei, dacă ați devenit femei, să știți că voi singure v'ați molipsit între voi, una dela alta. Ceiace se întîmplă între voi și noi, n'ar însemna în urma urmei nimic.

geo bogza

BCU Cluj / Central University Library Cluj

R E V E N I R I

In oaza lunii, te aştept, semn albastru
Al unui gînd cu infinitul laolaltă
A cărui linişte în palme o cuprinzi
Şi te îmbăiezi cu soare şi cu apă

De nu te-am ştiut, nici acum te caut
Dar a fost o dorinţă, acoperită cu fumul somnului
Ce a ştiut mai mult decît mine
Şi-a aşteptat pe azi să mi se arate

Nu va veni, spun eu, căci înţeleg simbolul
Pe care mi-l ascund şi-l caut
E un zigzaz ce minte de se urcă
Căci dedesubt întoarce o cale neagră

Copacul e cu frunze o linie şi un punct
Cerul e un cerc oaza-i risipită
Mă întreb, duşmanul, drumul care e
Răspunsul îl presimt cu acul întors

E aceiaşi aşteptare în dreapta şi în stînga
Ce îţi cuprinde insul în ape şi oglinzi
Te ştii pe-atîtea feţe şi îţi cunoşti izvorul
Intoarce-l cu vigoare ca pe un zăvor mut.

raul iulian

DIN REPERTORIU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

moldov
de victor brauner

MAGÌ s'a născut din cornul abundenţei, într'o cascadă de alune calde şi sărate.

Privit cu lupa, în timp ce fabrică ghiaţă sintetică devine străveziu. Alune gata coapte îi cresc între sîni iar abundenţa excreţiilor pielii dau gustul şi aroma acestor produse pînă la definitiva lor adolescenţă.

Somnul lui Magì e susţinut de nuiele servind de guler şi paravan privirilor indecente.

Singurii admişi a linge gulerul lui Magì, sînt cei căzuţi în stare de „ebrietate", cari astfel îşi revin la mărimea naturală. Un preventiv SERIOS pentru cei destinaţi valurilor este un colţ din gulerul lui Magì mestecat în tot timpul memorizării crezului.

moldov

Citiţi numai UNU

SAŞA ŞI „ECHINOXUL"

Volumul acesta-i făcut pentru luat în mîini evlavioase: cuprinde dincolo de cădelniţările către idolul.— Artă, trei panegirice, unde umanitatea răbufneşte liric şi sfîşietor. Frumuseţea acestei plachete stă în vecinătatea intimă a morţilor a evocării acelor stafii din păduri virgine, unde un mesaj nepătruns i-a chemat, sub soare de prezenţă tropicală, — cu saltul în modern şi — natural, în poezia — grimază, specifică nouă. Poetul, sub această dublă mască, mortuară, cutremurătoare, ca obrăzarele din Fidjii şi clovnescă, se realizează uman şi deplin, caşicum cele două măşti contrare, s'ar neutraliza precum miracolul bazei în acid, sau a sufletului — hârtie de turnesol, trecut pe rînd prin acid şi bază, restituit în nativa lui umanitate.

Din panegirice, cel al lui Urmuz şi al lui Zaremba trebuiesc să ne fie sufleteşte mai apropiate. Aici închinarea se îndreaptă spre cei doi scriitori răpiţi modernismului. Dacă Urmuz şi-a spus tot mesajul, Zaremba nu. Şi cuvintele prieteneşti, înduioşate ale lui Saşa, ne evocă posibilităţile acestui tînăr, nerealizat. Dacă acest volum este în bună parte închinat manilor acestor poeţi moderni, de valoare evident deosebită, asta nu însemnează că este numai o jelanie panegirică. Gala de poezie nu este frustrată de drepturile ei. Ci din potrivă volumul acesta reprezintă faţă de celelalte două plachete anterioare ale lui Saşa, un evident progres în stăpînirea technicii moderne şi în condensare.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Formula poeziei lui Saşa se poate reduce la tehnica imaginilor şi a condensării lor. Vreau să exemplific cu un aliniat:

„Deschide cuferele depe apa circulară, liniştită, din „basmul sfintei Vineri, rînd pe rînd. Lăzile cu şerpi, sala„mandre năruite într'o sarabandă.

„Dansatorii încă dorm unde peluza e din catifea; de „sus le cad pe buze picături de rouă. In somn, sbuciumul „lor e invizibil ca razele ultraviolete şi atunci simt între vis „şi trezie, odgoane cum îi leagă. Şi ca o oglindă oceanul „îi înghite".

In acest citat reprezentativ se evidenţiază o intensă viziune proectată pe ecranul minţii, cu lumini puternice şi schimbătoare. Un reflector caută în lume şi în creer o viziune şi o consemnează.

Un nou ocol în islazul visului şi reflectorul sau caleidoscopul descoperă sau îmbină o viziune proaspătă şi o penetrantă halucinaţie.

Puse cap la cap aceste imagini-halucinaţii au straniul dor de a impresiona în adînc, se aglomerează şi se condensează. Unitatea lor organică stă numai în subconştient, în izvorul lor de naştere şi moarte. Cum au eşit la suprafaţa gîndului, au şi dispărut, împinse în umbră de o nouă viziune. Astfel sarabanda viziunilor este lanţ fără sfârşit care aduce din fund noui imagini.

Riscul acestui procedeu, cu totul modern, este îndoit. Intîiul stă în concentrarea imaginilor. O pagină este pentru o săptămînă. O frază pentru o zi. O imagine pentru un ceas. Capturate de-odată, se anihilează reciproc sau dau impresia haosului. Citită pe îndelete, recitită, fraza luată singură, imaginea şi viziunea trecută singuratecă prin suflet, îşi recapătă puterea ei de halucinaţie, deaceia la o recitire, poezia modernă cîştigă:

vezi cîte o nouă frază, o nouă imagine, care fusese la prima lectură sugrumată de ansamblul de lumini violente şi tari.

Pentrucă aceste imagini nu sînt, ca la Giraudoux, joc al inteligenţei, şi trebuiesc trăite. Şi inerţia stărilor sufleteşti emotive e cunoscută. Halucinaţia trebuie să devină Poezie. Neîmplinindu-se această condiţie, efectul e nul. Deci un sfat binevoitor pentru lector : citire înceată, legănare în mîini a unei imagini, azi şi mîine, azi una, mîine alta. Şi noi transcriem un aliniat, pentrucă aci poetul îşi aplică oarecum arta sa poetică :

De-afară o cadenţă de cremene te trezeşte în întunericul saionului de crep.

De cînd aştepţi ? S'au metamorfozat în sarîsuri larvele, zarea s'a mutat pînă unde au vrut hăitaşii şi din nevăzut un ulei cald înfăşură vocile cu tăceri de candelă. Halucinaţiile le pipăi le desfaci ca nodul cravatei; într'un pumn aduni un munte, în celălalt o închipuire incandescentă şi-i pui să-şi facă reverenţe cum se învaţă în şcolile anglicane. Prin umeri îţi trec miriade libelule şi atunci îţi sprijini lent capul de ora aceasta, această cutie de rezonanţă şi adormi numai pentru alţii. Dar în jghiabul ascuns după coaste zornăie căţuşele de ivoriu pe cari ţi-ai scris cu puncte fictive itinerariul miracolelor.

A doua trapă căscată acestui fel de poezie este lipsa de unitate. Imaginile sînt organice, unitare sau numai „montaje" de imagini izolate şi colecţionate cap la cap ? — Aci numai sufletul e judecător : dacă poema impresionează adînc, se verifică cea dintîi ipoteză. Dacă ai numai impresia de tulburare, este din pricina neorganicităţii imaginilor conexate.

Constaţi bucuros că prozele acestui volum, se îndreaptă tot mai mult dela formalismul modernist, spre realizarea esenţei lui : dela modul conexării, la modul unităţii organice lăuntrice, a orgănizării subconştiente a volumului.

Volumul acesta îl duce pe Saşa în apropierea terenurilor de vis, unde Ilarie Voronca îşi profilează silueta de vînător halucinant a imaginilor cari stau precum îngerii păzitori, în dosul lucrurilor, oamenilor şi izvoarelor.

v. cernat

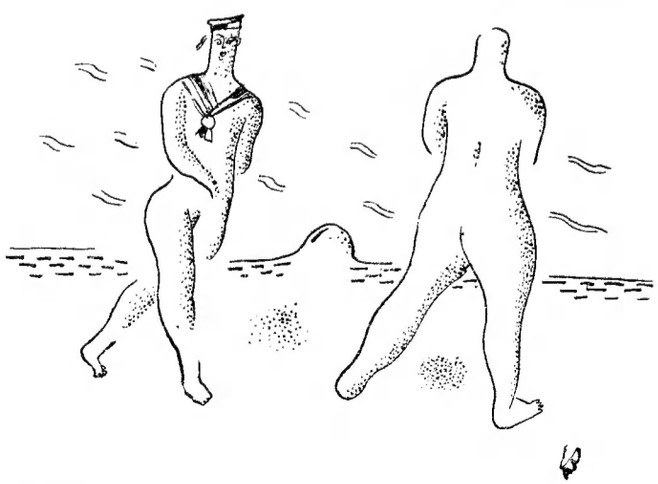

Mîine, voi fi încă gata să sar în trăsura vecinului meu dacă se hotărăşte să ia o altă direcţie decît a mea.

benjamin **peret**

METODA ASASINULUI DIN DÜSSELDORF

PE STRADĂ

Bunăseara fată frumoasă şi dulce
ce ochi albaştri, minunaţi
să fie'n cartierul ăsta asemenea păpuşă
n'aş fi crezut niciodată.

Şi ce picioruşe elegante, ce mîini, ce zîmbet
nu mă mai satur să le privesc.
Imi dai voie să merg alături ?
Dealtfel, mi se pare că avem acelaş drum.

IN CÎRCIUMĂ

Ăsta e un local pe care îl cunosc de mult
are nişte fripturi şi o bere blondă,
pe urmă să te conduc eu pînă acasă
dar mult mai frumoasă ar fi o plimbare în pădure.

Să nu crezi că noaptea în păduri sînt strigoi
asta e o poveste bună, născocită
he, he, noaptea în păduri se pot lucruri minunate
cum de n'ai fost curioasă pînă acum ?
he, he, noaptea în păduri.....

LA MARGINEA ORAŞULUI

Dealtfel, lumini sînt peste tot
dar noi o s'o luăm pe aici, pe marginea gîrlii
e un loc ceva mai ferit,
dacă te strîng de subsiori, e să nu cazi.

De ce te opreşti ? haidem puţin mai departe
cunosc bine locul şi am uitat să-ţi spun
că am acasă nişte ciorapi frumoşi dela sora mea
cînd ne-om întoarce, am să ţi-i dau
numai hai puţin mai departe
şi lăsă-mă să te strîng mai bine de subsiori.

IN PĂDURE

Nu trebuia să ţipi
ce ai simţit între mine şi tine ca un fier
e într'adevăr un cuţit
l-am uitat prin buzunar
e dela un prieten.

Aici trebuie să te strîng şi mai tare de piept
sînt prin iarbă buturugi mici
dealţfel mă simt puţin obosit
şi o să ne aşezăm o clipă jos.

JOS

E atît de întuneric că nici nu te mai văd
rochia îţi stă degeaba pe trup
şi fără ea, tot ai fi acoperită
de mîna mea.

Aşa, las-o să se urce încet
deageaba ai încerca să fugi
şi degeaba scînceşti
he, he, noaptea în pădure, he, he....
Acum să stai aşa şi să nu ţipi.

CRIMA

Aşa
acum
aici
aşa, aşa
degeaba ţipi
aşa
acum
ha!
aşa, aşa, aşa,

andré **far**

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ACVARIUM

In mai 1931, au apărut

TRISTAN TZARA: *L'homme approximatif.* Editions Foucarde

ILARIE VORONCA: *Invitație la Bal* (poeme 1924—1925) Editura Unu.

RADICAL. Anul III Nr. 16—17 Iunie 1931 Craiova.

LOUIS ARAGON: PICTURA LA ZID (fragment).

Fără îndoială că acest subiect avea într'însul ceva ce înspăimînta spiritele, căci în toată critica voluminoasă consacrată dela naşterea sa cubismului, de pildă, nu se găsesc decît puține cuvinte superficiale cari să noteze existența *hîrt ilor lipite* cum se spunea la început, pentru a desemna aceasta primă apariție a lipirii prin care se revelează neliniştea lui Braque şi a lui Picasso din 1911. Trebuie de pe acum precizat că astfel cum se înțelege azi colajul e ceva cu totul deosebit de hîrtia lipită a cubismului. Dar acesta punea deja oarecari chestiuni, pe care acela *le punea* încă. E însemnat să notăm această carență critică față de o activitate care absorbi o bună parte din gîndirea celor mai admirați dintre pictorii unei generații; puținele cuvinte cari s'au dat ca scuză mai mult decît explicații, nu ajung nici să stabilească măcar interpretarea plastică la care oricine avea dreptul să se aştepte, într'o vreme cînd considerațiile de acest ordin erau la modă printre comentatori. Pentru a înțelege mai bine cele întîmplate de aproape douăzeci de ani, va trebui deci, urmînd de preferință calea istorică, să începem prin a vorbi de hîrtia lipită aşa cum apăru de la naştere.

Nu ştiu cine dintre Braque sau Picasso întrebuință primul ca în disperare de cauză un tapet, un jurnal sau o marcă poştală de-a gata, pentru a complecta sau începe un tablou care trebui apoi să treacă un freamăt printre amatori, şi fu desigur în disperare de cauză. E probabil inutil să întrebăm pe acești doi contimporani asupra unei întîietăți care interesează mai puțin decît spiritul în care se făcu dintru întîi apel la gumă şi la realitatea de împrumut. Acești doi oameni își reamintesc ? Am auzit vorbind pe Braque de ceiace se numia atunci *o certitudine* şi care era elementul lipit, în jurul căruia trebuia să se reconstituie tabloul, într'o cu totul altă perspectivă decît dacă acest element ar fi fost însăşi imitat. Pentru a fi contemplat, în mizerabila cameră a hotelului Roma care aveaa o atît de frumoasă vedere asupra uzinelor dinspre bariera nord a Parisului unde Braque picta, desenele cari complectau hazardele paiantei dărăpănate, ştiu ce emoție putea stîrni la alegerea unei hîrtii pe care acest pictor o prefera dintr'o dată picturii. Nu sînt sigur dacă în justificarea ce da atunci, își dădu într'adevăr seamă de acea emoție. Nu voi crede niciodată, în tot cazul, chiar dacă Picasso trebui să mă dezmintă [1]), că aceleaşi preocupări, aceiaş rigoare sau acelaş arbitrar să fi condus mîna lui Picasso şi aceia a lui Braque la acea clipă cînd se afirmară pentru mine doi oameni atît de perfect diferiți şi atît de puțin reductibil unul cu celălalt. Pare în tot cazul că numai. Picasso a perzistat pe calea unde mulți s'au angajat de-atunci. Oricum tablourile ce face azi şi cari ţîşnesc din estetica lipirii nu mai răspund considerațiilor plastice dela origină. Vom reveni mai departe.

Din aceste prime lipiri apărură două categorii de opere perfect deosebite, unele unde elementul lipit valorează prin formă, altele unde el intră pentru materie.

E sigur că ultimele nu prea constituie decît opere picturale unde se desbate o problemă de culoare, unde totul revine unei îmbogățiri a paletei, şi cîteodată unui critic al paletei, unei buatde.

Primele—din contră—prevăd colajele viitorului, unde exprimatul întrece felul de a-l exprima, unde obiectul figurat joacă rolul unui cuvînt Cu acestea se înrudesc în tot cazul poemele scrise prin 1917 cari constituie ceiace impropriu s'a numit poezia cubistă, cu care cubismul nu avea nimic de a face, dar care prezenta cu hîrtiile lipite o analogie, întrebuințarea expresiilor gata făcute ca element liric; şi această analogie anunță dincolo de cubism o posibilitate care se va realiza mai tîrziu, cînd pictura care încă se califică de *literară* va fi înşfîrşit considerată ca un adevărat limbaj şi nu ca o afacere de gust [2]). Ce au înțeles mai întîi din ceiace făceau aceşti cercetători, cari încercară imitațiile din lemn, hîrțile, nisipul, hîrtia cu şmirghel, bucățile de oglindă ? Puțin importă. Unii jucîndu-se, alții din sfidare, ei făcură un pas mare dela prima apariție a cleiului. Pretextul plastic permise vînzare bună de prejuducăți, de ezitări fără număr. Principiul lipitului admis, pictorii trecuseră fără să ştie dela magia albă la magia neagră. Era prea tîrziu să dea îndărăt.

Ne putem imagina timpul cînd problemele picturii, şi de pildă acele cari au făcut sucesele cezannismului, vor părea tot atît de vechi cum şi zbuciumele prosodice ale poeților ne apar de pe acum. Ne putem imagina timpul cînd pictorii cari nu sfărîmă de pe acum culorile vor găsi copilăros şi nedemn de ei să-ți expuie pictura şi nu vor mai recunoaşte în acest mod de a picta personal care astăzi încă le valorifică tablourile, decît interesul documentar al manuscrisului, al autografului. Ne putem imagina timpul cînd pictorii nu vor mai etala prin alții culoarea, nu vor mai desena. Lipirea ne dă un gust anticipat al acelui timp. E sigur că scrisul merge spre aceiaş țintă depărtată. Aceasta e fără discuție.

In epoca mişcării Dad ª, şi chiar puțin anterior acestei epoce, această ochire asupra viitorului picturii îşi face loc mulțămită la două spirite mai deosebite unul de celălalt de cum sunt Braque şi Picasso. Marcel Duchamp, Francis Picabia şi un personaj care trecea drept un excentric înainte, dezertor din şaptesprezece țări, dispărînd misterios, Arthur Cravan, trecut în legendă. Atunci procesul picturii fu dus aşa departe, negarea picturii dusă aşa violent că imposibilitatea de a picta se impuse pictorilor. E poate supărător că influența sterilizantă, şi acest cuvînt e întrebuințat aici în parte excelentă, a lui Marcel Duchamp n'a pus capăt într'un mod pur şi simplu picturii, şi că s'a exercitat cu cea mai mare asprime contra lui Duchamp însuşi; aşa este. Totuşi exemplul lui Duchamp, această tăcere iritantă pentru cei ce vorbesc va fi pus foarte incomod o întreagă generație şi poate va fi omorît de ruşine multe tablouri cari erau drăguț să se picteze. Totuşi a doua zi după această recreație a frumosului ce fu cubismul, a unui frumos tot atît de special, tot atît de definit cît şi predecesorii săi, Duchamp, Picabia, cari au văzut sub ochii lor cum se produce această cristalizare, după ce au reflectat asupra mecanismului constant al gustului, al stabilirii unui gust, vor învinovăți un element fundamental al artei, şi în special al picturii, instruindu-i procesul personalității. Etapele semnificative ale acestui proces: Duchamp împodobind de mustăți Giogonda şi mînjind-o, Cravan semnînd un pisuar, Picabia semnînd o pată de cerneală şi intitulînd-o Sfînta Fecioară, sînt pentru mine consecințele logice ale gustului inițial al lipirii. Ceiace se susține azi e negarea tehnicii pe de o parte, ca în colaj şi adăugîndu-i-se aceia a personalității tehnicii, pictorul, dacă mai trebuie să-l numim astfel, nu mai e legat de tabloul său printr'o misterioasă înrudire fizică analogă generației. Şi se vede născîndu-se din aceste negări o ideie afirmativă care e ceiace s'a numit *personalitatea alegerii.* Un obiect fabricat poate foarte bine fi incorporat unui tablou, să constituie tabloul el singur. O lampă electrică devine pentru Picabia o fecioră. Se vede că pictorii încep să întrebuințeze aici obiectele într'adevăr ca vorbe. Noii magicieni au reinventat descîntecul. Şi cînd pictează încă, toată sentimentalitatea materiei e acum părăsită. Nu interesează cine va întinde ripolinul pentru Picabia. Duchamp inventează un sistem de pictat la ruletă, şi ultimul lui tablou va fi planşă unei acțiuni cu tiraj restrîns pentru exploatarea acestui sistem, planşă care este un colaj cu fotografia autorului.

Fără îndoială cînd Picabia vorbea despre pata de cerneală ce semnase atrăgea mereu atenția asupra *inimitabilului* înproşcăturilor. El se felicita că pata sa de cerneală nu se putea copia ca şi un Renoir. Prin aceasta, asemenea întreprinderi se prezintă ca o critică esențială a picturii, încă dela invenție pînă în zilele noastre. Cubiştii la fel se loviseră de inimitabil, dar au crezut să-l poată domestici. Maestrul deodată pretindea să rămînă singur în cuşcă.

In româneşte de **Saşa Pană**

1) Picasso introducea mai întîi într'un tablou pentru a imita şănțuleţele unui scaun, o hîrtie ce o acoperea de pictură, acolo ande era reprezentat lemnul scaunului. El găsea inutil să imite laborios ceiace era gata imitat; apoi să imite un obiect dacă se putea pune obiectul însaşi. De asemenea îi place să fixeze un capăt de jurnal vechi, să-i adauge cîteva trăsături de cărbune, şi acela să fie tabloul. Extrema, obraznica sărăcie a materialelor l'a încîntat întotdeauna. Măreția cubismului în acea epocă este că: fără să se preocupe dacă e pieritor, serveşte de exprimare acestor pictori, şi cu atît mai mult dacă aceasta n'are valoare, dacă aceasta desgustă lumea sa. Oamenii, mai tîrziu, se vor obişnui cu hîrtiile lipite, pentru că vor vrea să vadă în ele machetele tablourilor cu cari s'a lucrat, sau cum îmi spunea de curînd Picasso, planşele de anatomie ale tabloului. Nimic nu e mai falş. Hîrtia lipită îşi are scopul în sine. Picasso regretă că toți pictorii au imitat cu pictura efectul hîrtiei lipite. Şi atît e atracția acesteia că abia te poți uimi.

2) Ar fi fost de dorit ca paralel cu considerațiunile relative la pictură, autorul acestui articol să fi schițat măcar în linii mari istoricul colaje or în literatură. E sigur că autorul nu vrea să facă aici procesul unui fel de exprimare, ci al exprimării în general, al scopurilor ei. Regretă de a se fi limitat la pictură şi rezervă de a reveni într'un mod metodic asupra problemei colajului în literatură în cursul unui studiu care va complecta prezentul articol şi va permite gelizări mai mari.

studio grafic „Steaua Artei" b-dul Maria, 2

UNU girant responsabil semnatarul fiecărui articol

BCU Cluj / Central University Library Cluj